Oleh Pustovoit, Doctor of Sciences (Economics),
Leading Researcher
State Institution "Institute for Economics and Forecasting,
NAS of Ukraine"
Kyiv, Ukraine

DOI: https://doi.org/10.30525/978-9934-26-244-9-4

NEW GLOBAL GROWTH POLES: ASSESSMENT OF PROSPECTS FOR FORMATION

НОВІ ПОЛЮСИ ГЛОБАЛЬНОГО ЗРОСТАННЯ: ОЦІНКА ПЕРСПЕКТИВ ФОРМУВАННЯ

Традиційні полюси глобального зростання часто пов'язують із США та країнами єврозони, а нові – групою країн, ринки та економіки яких розвиваються, в тому числі відомих під назвою БРІК (Бразилія, Росія, Індія, Китай та Південно-Африканська Республіка) [1]. Окремі дослідження, включаючи й прогнозні оцінки фахівців МВФ та Світового банку [2, с. 46; 3], свідчать, що в середньостроковій перспективі склад країн-нових полюсів зростання можуть поповнити Індонезія, Мексика, Філіппіни, Туреччина, В'єтнам, Пакистан, Єгипет та Саудівська Аравія.

Для того, щоб зрозуміти реалістичність наведених прогнозів, частина науковців почала досліджувати джерела зростання країн-нових полюсів зростання. Зокрема, було проаналізовано динаміку залучення в сферу виробництва додаткових людських та інвестиційних ресурсів, зміни в продуктивності праці, рівні споживання та витрат на НДДКР. На наш погляд, одним із засобів додаткової перевірки прогнозів є оцінювання окремих здобутків довгострокового розвитку цих країн.

Терміни та вихідні умови дослідження

1. Полюс глобального зростання – економіка, в якій зосереджена суттєва частина процесу глобального зростання, і яка стимулює економічну динаміку інших країн та світового господарства в цілому [2, с. 16].

2. Для відбору здобутків, які можуть слугувати доказом перетворення країни в новий полюс глобального зростання використано критерії, що характеризують її довгострокову спроможність: 1) підтримувати порівняно високий рівень економічної активності; 3) нарощувати масштаб економіки; 4) стимулювати економічну активність в інших країнах; 2) суттєво впливати на глобальне економічне зростання; 5) скорочувати економічне відставання від країн-традиційних полюсів глобального зростання.

Окремі результати прикладних досліджень

Дослідження спроможності Бразилії, Китаю, Єгипту, Індії, Індонезії, Мексики, Філіппін, Пакистану Російської Федерації, Саудівської Аравії, Південно-Африканської Республіки, Туреччини, В'єтнаму та України [4] перетворитися в нові полюси глобального зростання дало змогу виявити таке. У 2001–2020 рр. середньорічні темпи зростання ВВП США становили 101,7%. Менші темпи приросту економіки мала лише Мексика (101,4%) [5]. Остання не могла перебрати на себе роль полюса глобального зростання, тому що її економічна динаміка була нижчою, ніж США.

У 2001–2020 рр. роль полюсів глобального зростання також не змогли перебрати на себе окремі країни, економіки яких зростали динамічніше, ніж США. Причина цього крилася в масштабах економік. Пояснити це можна на прикладі В'єтнаму та Пакистану. У 2000 р. ВВП В'єтнаму становив 0,6% від ВВП США. У 2001–2020 рр. в'єтнамська економіка за середньорічними темпами зростання (6,3%) поступалася лише Китаю (8,7%). Однак, впродовж зазначеного періоду В'єтнам не наростив, а лише зберіг свою частку в прирості ВВП світової економіки на рівні 0,4%. Схожих результатів також досягнув Пакистан, який за середньорічними темпами зростання (4,0%) поступався В'єтнаму, але мав в 2000 р. майже в 2 рази більший масштаб економіки.

Наведені факти свідчать, що порівняно вищі темпи економічного зростання та більший масштаб економіки є ключовими умовами перетворення країн в нові полюси глобального зростання. Оцінити зміни в масштабі економіки можна за допомогою показника, що характеризує динаміку частки певної країни в структурі світового ВВП. Результати розрахунків свідчать, що в 2001–2020 рр. в структурі ВВП світової економіки середньорічна частка Китаю

зросла з 6,5 до 16,5%, Індії – з 1,8 до 3,1%, Індонезії та Туреччини – з 0,8 до 1,2%, Філіппін з 0,3 до 0,4%, водночас Мексики – зменшилася з 1,7 до 1,5%.

Третьою умовою перетворення економік в нові полюси глобального зростання є їх спроможність підтримувати або розширяти свій вплив на економічну активність в інших країнах. Виявити зміни в такій спроможності можна шляхом аналізу коливань рівня торговельної інтеграції країни в світове господарство. Для оцінювання коливань було обрано показник, що характеризує питому вагу країни в світовому експорті товарів і послуг. Результати розрахунків дали змогу встановити, що в 2001–2020 рр. середньорічна частка Китаю в глобальному експорті зросла з 4,4 до 10,8%, Індії – з 1,0 до 2,1%, Туреччини з 0,7 до 0,9%, Філіппін з 0,3 до 0,4%, Індонезії – залишилася на рівні 0,8%.

У 2001–2020 рр. комбінація невеликого масштабу економіки, але порівняно високих темпів її зростання, дала змогу Філіппінам та Єгипту збільшити свою частку в прирості ВВП світової економіки відповідно з 0,5 та 0,4 до 1,0 та 0,5%. Водночас невеликий масштаб економіки, порівняно низькі темпи її зростання та стала торговельна інтеграція стали причиною того, що Південно-Африканська Республіка та Україна зменшили свій внесок в приріст світового ВВП відповідно з 0,5 та 0,3 до 0,3 та 0,1%.

Наростити внесок в зростання світової економіки також не змогли окремі країни, які в 2000 р. мали порівняно більші масштаби економік. Їх відносно менші темпи зростання, стали причиною того, що впродовж останнього двадцятиріччя Російська Федерація, Бразилія та Саудівська Аравія зменшили свій внесок в приріст світового ВВП відповідно з 3,4, 2,2 0,7 до 1,1 , 0,6, та 0,4%. І навпаки, інші країни цієї групи, що мали відносно вищі темпи економічного зростання та здійснили прискорену торгову інтеграцію, посилили свій вплив на глобальне зростання. Серед таких країн були Китай, Індія, Індонезія та Мексика, які збільшили свій внесок у приріст світової економіки відповідно з 21,0, 3,6, 1,3, 0,6 до 25,0, 6,4, 1,8, 1,4%. П’ятою країною, що зберегла незмінним свій внесок (1,0%) в глобальне зростання була Туреччина.

Інтерпретація результатів прикладних досліджень

Згідно з наведеними результатами досліджень можна стверджувати, що основу сучасної конфігурації нових полюсів глобального зростання сьогодні утворюють лише дві країни – Китай та Індія. У 2016–2020 рр. вони щорічно забезпечували в середньому 32,4% приросту світової економіки. Що ж стосується Індонезії Туреччини та Філіппін, то вони мають дещо вищі шанси перетворитися на нові полюси глобального зростання порівняно з Бразилією, Єгиптом, Мексикою, Пакистаном, Російською Федерацією, Саудівською Аравією, Південно-Африканською Республікою, В'єтнамом, а також з Україною. При цьому варто враховувати, що Бразилія, Російська Федерація та Південно-Африканська Республіка входять до складу міжнародної групи країн БРІК. Цей факт дає підставу стверджувати, що не всі члени цієї групи перебирають на себе роль генератора майбутнього глобального зростання та мають шанси стати домінуючими економічними системами до 2050 р. Стосовно Росії цей висновок також підтверджується численними санкціями, що в 2022 році були запроваджені значною кількістю країн у відповідь на розв'язану нею війну проти України та скоєні військові злочини.

Висновки. Проведене дослідження дещо наблизило до відповіді на питання: наскільки тісно пов'язані між собою процеси перетворення країн в нові полюси глобального зростання та скорочення їх відставання від країн з розвиненими економіками? Результати аналізу емпіричних даних показали, що ці процеси не мають безпосереднього зв'язку. Про це свідчать такі факти. Впродовж останніх двадцяти років відставання від США за показником ВВП на 1 особу населення за ПКС скоротив лише Китай із 39 до 36 років, у той час як Індія збільшила – з 41 до 47, Індонезія – з 32 до 40, Філіппіни – з 37 до 44, Туреччина – з 24 до 25 років. З цього випливає важливий висновок щодо розвитку України та інших країн, ринки та економіки яких розвиваються. Усі вони поки що не мають достатньо ресурсів, щоб у найближчому майбутньому стати новими лідерами глобального зростання, але це не звужує їх можливості щодо перетворення в країни з розвиненими економіками.

Література:

1. Wade R. H. Emerging world order? From multipolarity to multilateralism in the G20, the World Bank, and the IMF. *Politics and Society*. 2011. № 39 (3). P. 347–378. URL: http://eprints.lse.ac.uk/38603/1/Wade_Emerging-world-order_2011.pdf.

2. Multipolarity: The New Global Economy. The World Bank, Washington DC. 2011. 159 p. URL: https://st.ilsole24ore.com/pdf2010/SoleOnLine5/_Oggetti_Correlati/Documenti/Finanza%20e%20Mercati/2011/05/rapporto-banca-mondiale.pdf?uuid=8e51bc8a-815c-11e0-aafa-45b34071770c.

3. China to lead global growth, India to surpass U.S. in 2024. *CGTN*. 22 October 2019. URL: https://news.cgtn.com/news/2019-10-22/China-to-lead-global-growth-India-to-surpass-U-S-in-2024-KZQQxOV6rC/index.html.

4. Пустовойт О. Інституційна природа економічних циклів. Досвід України: монографія. НАН України, ДУ "Ін-т екон. та прогнозув. НАН України". Київ, 2016. 388 с.

5. GDP growth (annual %): World Bank world development indicators. Washington: The World Bank. URL: https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators.